

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 1

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 1. – 790 с.

ISBN 978-617-8263-39-3

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У першому томі збірника містяться наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їхньому конституційному вимірі, у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-39-3 (т. 1)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

СЕКЦІЯ 3

ІСТОРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА

*Керівник секції: в. о. завідувача кафедри історії держави і права,
доктор юридичних наук, професор Н. В. Аніщук*

*Секретар секції: доцент кафедри історії держави і права,
кандидат юридичних наук, доцент Н. В. Єфремова*

АНИЩУК НІНА ВОЛОДИМИРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
в. о. завідувача кафедри історії держави і права,
доктор юридичних наук, професор*

ВНЕСОК ВАЛТАЗАРА БОГІШИЧА У ДОСЛІДЖЕННЯ ІНОКОШТИНИ ТА ЗАДРУГИ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Валтазар Богішич (Valtazar Bogišić (1834–1908 pp.) належить до найбільших знавців слов'янського права та слов'янської, точніше, південнослов'янської етнографії. У Сербії у 1993 р. вперше було надруковано ілюстровану книгу «100 Найзнаменитіших сербів», яка знайомить з біографіями 100 видатних осіб, які на думку експертної комісії ознаменували історію сербського народу та заклали основи його розвитку і заслуговують на те, щоб назвати їх найзнаменитішими сербами. До їх списку було включено й Валтазара Богішича [2]. Пам'ятники В. Богішичу відкриті у різних європейських містах. Наприклад, пам'ятник В. Богішичу відкрито у місті Підгориці (Чорногорія), присвячений засновнику чорногорської правової думки, автору кодексу князівства Чорногорія, 1888 р. У місті Цавтаті (Хорватії) – батьківщині В. Богішича відкрито пам'ятник цьому видатному юристу, соціологу та етнографу. Іменем В. Богішича названі вулиці. Наприклад, у Белграді (Сербії) є вулиця Валтазара Богішича.

Наукові праці В. Богішича присвячено дослідженню звичаєвого права слов'янських народів, насамперед, південних слов'ян. За життя В. Богішича було опубліковано понад п'ятдесят його праць, зокрема: «Правові звичаї у слов'ян» (Загреб, 1867), «Збірник основних правових звичаїв та практик слов'ян» (Загреб, 1874), «Народні пісні» (ч. 1, Белград, 1878), «Писані закони на слов'янському Півдні» (Загреб, 1872), «Про наукову розробку історії слов'янського права» (СПб., 1870) та ін. Вони здобули великий авторитет в історико-правовій науці. Як послідовник історичної школи права, В. Богішич вважав, що сучасне законодавство має спиратися на народні звичаї.

В. Богішич, зокрема, здійснив історико-правове дослідження південнослов'янської сім'ї (на прикладі сербів і хорватів). Результати цього дослідження, зокрема, висвітлено у науковій праці В. Богішича «Про нескладну сільську сім'ю у сербів і хорватів», яку було надруковано у Російській імперії у 1885 р. у журналі: «Журналъ Министерства Народнаго Просвѣщенія» [1].

В. Богішичем виділено чотири головні форми сім'ї у сербів і хорватів, які з'явилися ще в давнину та прижилися у сербському та хорватському суспільстві протягом багатьох століть:

1. Так звана *задруга*, тобто, селянська сімейна община, що складається з декількох братів рідних, двоюрідних і родичів більш віддалених, з їхніми дружинами і дітьми, якщо вони є.

2. Селянська сім'я проста, що складалася звичайно тільки із чоловіка і дружини та їх дітей, форма відома у філологів і у юристів під назвою *іконосна* або *інокоштина*.

3. Міська сім'я, подібна у своїх основних рисах з сім'єю усіх міст Європи. Ця сім'я з точки зору індивідуумів, що складають її, абсолютно подібна з інокоштиною, бо складається із чоловіка, дружини та їх дітей.

4. Нарешті, сім'я мусульманська, яка може розглядатися, як особлива група, особливості якої, порівняно з іншими, обумовлені головним чином релігійними початками; між ними необов'язкова полігамія відіграє головну роль. Втім, сім'ї цієї категорії можуть завжди бути зведені до одної із трьох попередніх [1, с. 285–286].

У вищезгаданій праці В. Богішичем проаналізовано пам'ятки права, в яких можна знайти інформацію щодо тогочасних форм сім'ї. Зокрема, згадано такі пам'ятки права, як Статут Дубровника 1272 р., Законник сербського царя Стефана Душана 1349 р., Законник князя Данила 1855 р. та ін.

При цьому В. Богішич основний акцент зробив на дослідженні інокоштини та задруги. Наприклад, вивчаючи сербське законодавство, вчений зазначав про те, що Цивільний кодекс сербський 1844 р. у ст. 57 надає визначення двох форм сім'ї: задруги та інокоштини. Під задругою розуміють декілька повнолітніх осіб, одних або з їхнім потомством, що мешкають у домашній общині; вони перебувають між собою у відносинах задружних. Там, де подібної асоціації не існує, сім'ї засвоюється назва інокосни [1, с. 291].

В. Богішич зазначав про те, що юристи розглядали інокоштину, як цілком тотожну із міською сім'єю. Зокрема, він згадує відомого юриста Божидара Петрановича, якому належить переклад на сербську мову австрійського цивільного кодексу. В. Богішич, досліджуючи погляди Б. Петрановича, робить висновок про те, що існує двоїстість між задругою та інокоштиною [1, с. 290].

Таким чином, Валтазар Богішич, здійснивши історико-правове дослідження південнослов'янської сім'ї (на прикладі сербів і хорватів), дійшов висновку про те, що слово «задруга» майже у всіх дослідників і майже виключно вживається для позначення складної сім'ї, а слово «інокоштина» розглядається, як антитеза задруги, тобто у контексті простої, нескладної сім'ї, що складається із батька, матері та дітей.

При цьому інокостина досліджується більшістю вчених у порівнянні із задругою. Інокостина існує, розвивається, за самою природою речей, там, де існує задруга.

Список використаних джерел:

1. Богишич В. В. О несложной сельской семьѣ у Сербовъ и Хорватовъ / В. В. Богишич // Журналъ Министерства Народнаго Просвѣщенія. – Шестое десятилетіе. – Часть ССХХХVII. – С.-Петербургъ : Типографія В. С. Балашева и К°, 1885. – Февраль. – С. 278–316.
2. 100 najznamenitijih Srba–SavaVuković, PavleIvić, Dragoslav Srejović i Dejan Medaković – Енциклопедија. – Београд : Princip, 1993. – 617 с.

Ключові слова: Валтазар Богішич, інокостина, задруга, звичаєве право, слов'яни, серби, хорвати.

Key words: Valtazar Bohyshych, inokoshtina, zadruga, customary law, slavs, serbs, croats.

ДЯКОВСЬКА МАЖЕНА

*Люблінський Католицький університет імені Яна Павла II,
завідувачка кафедри історії устрою і права факультету права,
права канонічного і адміністрації, докторка юридичних наук, професорка*

ВПЛИВ РИМСЬКОГО ПРАВА НА РОЗВИТОК ПРАВА У ПОЛЬЩІ ДОБИ РЕНЕСАНСУ

Римське право, а також похідне від нього канонічне право з часів Середньовіччя були двома домінуючими правовими системами в європейській науці юриспруденції. Основою римського права була Кодифікація Юстиніана в новій, пристосованій до актуальних потреб практики та до умов феодалізму. Розробка тлумачення римського права була важливим завданням для юридичної науки, а першими вченими, завдяки яким відбулося відродження інтересу до римського права, були юристи університету Болоньї, які створили так звану школу глосаторів.

Роботи глосаторів, особливо Glossa Accursiana, якою користувалися в судах, зміцнили зв'язок науки з практикою і уможливили появу в XIV столітті нового напрямку, так званої школи постглосаторів (коментаторів). У зв'язку з економічним розвитком виникла необхідність запровадження більш універсального та розвиненого права, яке відповідало б економічним взаєминам та деяким іншим аспектам.

Ситуація в Польщі була іншою: римське право стикалося з його неприйняттям або навіть ворожістю, і на це були свої причини. Знання римського права, принесене після прийняття християнства в латинському обряді духовними особами, що прибували до країни, не вийшло за вузьке коло освічених людей. Частково, це було пов'язано з тим, що в Польщі було широко розвинуте звичаєве право, що сильно укоренилося у свідомості суспільства [1, с. 64]. Не було також можливості і для

Боброва Тетяна Анатоліївна Правовідповідність у контексті здійснення негативної правотворчості	102
Дараган Євген Олександрович Кодифікація права як засіб вдосконалення правового регулювання	104
Білоус Ольга Анатоліївна Гендерне право як сучасна навчальна дисципліна	107
Лисик Максим Анатолійович Питання правозаконності у врученні повісток громадянам під час воєнного стану.	109
Врона Христина Андріївна Сакральне у сприйнятті сучасної держави	111

СЕКЦІЯ 3 ІСТОРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА

Аніщук Ніна Володимирівна Внесок Валтазара Богішича у дослідження інокоштини та задруги: історико-правовий аспект	116
Діяковська Мажена Вплив римського права на розвиток права у Польщі доби Ренесансу.	118
Єфремова Наталя Володимирівна, Корнієнко Ірина Валеріївна До питання педагогічної діяльності Миколи Миколайовича Розенталя в Одеській юридичній школі	121
Sugatska Nataliia, Kalitseva Olena Historical legal documents of ancient Olbia	124
Шершенькова Вікторія Анатоліївна Правове регулювання сімейних відносин в Україні (70–80-ті рр. XX ст.)	126
Остапенко Тимур Олександрович Щодо характеристики принципів дослідження системи законодавства про державні злочини на українських землях у післяреволюційний період	130
Домбровський Олексій Ярославович Правове забезпечення репродуктивних процесів у Швейцарії: історичний аспект	133
Семенова Альбіна Павлівна Проблеми уніфікації аліментного законодавства на українських землях в складі Другої Речі Посполитої	136